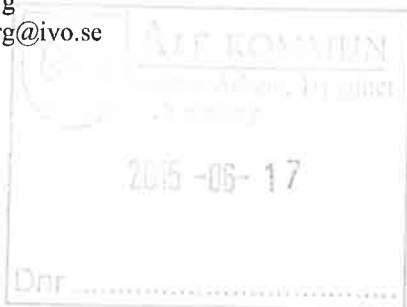

Avdelning sydväst
Kerstin Smedberg
Kerstin.Smedberg@ivo.se

Ale kommun
Omsorgs- och arbetsmarknadsnämnden
449 80 ALAFORS

Ärendet

Tillsyn av handläggning och genomförande av insatsen bostad med särskild service för vuxna i Ale kommun

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ställer krav på att nämnden ska vidta följande åtgärder:

- redovisa sin planering för att tillgodose behovet av servicebostäder och gruppboendestäder enligt LSS i kommunen. Av redovisningen ska framgå hur detta ska ske och enligt vilken tidplan.
- säkerställa att de boende vid servicebostaden Klöverstigen har fått information om rätten att begära en fullvärdig bostad
- säkerställa att samtliga boende på servicebostaden Klöverstigen ges inflytande och självbestämmande vad gäller tillgången till bostadens gemensamhetsutrymme
- säkerställa att bemanningen vid servicebostäderna Klöverstigen och Fridhem är tillräcklig för att tillgodose var och en av de boendes behov av fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter
- säkerställa att rapporteringsskyldigheten av ej verkställda beslut fullgörs

Nämnden ska senast den 15 oktober 2015 redovisa till IVO vilka åtgärder som vidtagits på samtliga ovanstående punkter.

Information om överklagande

Detta beslut går inte att överklaga.

Skälen för beslutet

Planering av bostäder för personer med funktionsnedsättning

Av den genomförda tillsynen framgår att det i servicebostäderna Änggatan, Fridhem och Klöverstigen förekommer att personer med olika funktionsnedsättningar och behov samt med beslut om olika insatser

blandas. Vidare framgår att nämnden har placerat barn med beslut om bostad med särskild service för barn och ungdom enligt 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, i bostad för vuxna.

I tillsynen har det framkommit att tillgången till bostäder med särskild service i Ale kommun har varit begränsad. IVO:s bedömning är att otillräckligt med boendeplatser har varit en bidragande orsak till att placeringar inte i tillräcklig omfattning skett utifrån den enskildes behov utan utifrån var det finns plats.

Nämnden har en långtgående skyldighet att planera för den verksamhet som omfattar personer med funktionsnedsättning. I 15 § LSS anges att till kommunens uppgifter hör att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är samt att verka för att personer som omfattas av LSS får sina behov tillgodosedda.

Av 5 kap. 8 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, framgår att kommunen ska planera sina insatser för människor med psykiska och fysiska funktionshinder. Enligt 5 kap. 7 § SoL ska socialnämnden verka för att människor som till följd av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för människor som till följd av sådana svårigheter behöver ett sådant boende.

Enligt vad som framkommit pågår det i kommunen en planering av nya bostäder med särskild service för vuxna. IVO anser att det är angeläget att nämnden påskyndar processen att inrätta bostäder med särskild service enligt LSS. Nämnden ska redovisa sin planering enligt 15 § LSS för att tillgodose behovet av service- och gruppboendestäder i kommunen till IVO.

IVO anser att det är positivt att nämnden inom kort kommer att starta en bostad med särskild service för barn och ungdom enligt 9 § 8 LSS.

IVO anser att det är allvarligt och kritiserar nämnden för att ha placerat och under mer än ett år låtit en minderårig bo på Fridhem som är ett boende för vuxna. Det är IVO:s bedömning att det inte är förenligt med lagstiftningen att barn bor i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. Insatsen enligt 9 § 8 LSS är en insats som ska anpassas för barn och ungdomar. Det ställs särskilda krav på ett barnboende, vilket framgår bl.a. av Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd (SOSFS 2012:6) om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS.

IVO anser vidare att nämnden inte verkställt det aktuella beslutet enligt 9 § 8 LSS när den unge placerats i en bostad för vuxna. IVO vill göra nämnden uppmärksam på den skyldighet som framgår av 28 f § LSS att en gång per kvartal rapportera beslut som inte verkställts inom tre månader. IVO har inte fått in någon rapport angående det aktuella beslutet. IVO anser därför att nämnden ska vidta åtgärder för att säkerställa att rapporteringsskyldigheten i 28 f § LSS fullgörs.

Samlokalisering

IVO:s granskning visar att Änggatan och Fridhem är samlokaliserade med ett boende för personer med psykiska funktionsnedsättningar respektive ett äldreboende. Detta sätt att förlägga bostäder med särskild service enligt LSS bidrar enligt IVO:s mening inte till att skapa jämlika levnadsvillkor för dem som bor där. Det bidrar inte heller till att den enskilde får leva som andra. Människor som behöver bostad med särskild service enligt LSS har ofta ett livslångt behov av stöd, service och omvårdnad.

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2002:9) om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 anges att för att undvika en institutionell miljö bör en bostad med särskild service för vuxna inte ligga i nära anslutning till annan sådan bostad eller andra bostäder som inte är ordinära såsom t.ex. korttidshem eller särskilda boendeformer för äldre. Också i förarbetena till LSS (prop. 1992/93:159 s. 87) uttrycks att gruppboendestäder bör vara förlagda till vanliga bostadsområden och att de bör utformas och lokaliseras så att den inte får en institutionell prägel.

IVO anser att det är viktigt att nämnden i sin framtida planering av bostäder med särskild service enligt LSS beaktar ovanstående för att de mål som anges i 5 § LSS ska uppnås.

Bostädernas utformning

Vid inspektionen av Klöverstigen framkom att sex av åtta lägenheter i huvudbyggnaden inte hade inredning och utrustning för matlagning. De boende hade inte heller tillträde till servicebostadens gemensamma kök.

IVO anser att en person som begär en bostad med särskild service och bedöms ha rätt till denna ska erbjudas en fullvärdig bostad. En enskild som redan bor i en lägenhet som inte är fullvärdig ska också, om han eller hon begär det, erbjudas en fullvärdig bostad. Nämnden ska säkerställa att de boende vid Klöverstigen har fått information om rätten att begära en fullvärdig bostad.

I förarbetena till LSS (prop. 1992/93: 159 s. 86-87) står att en bostadslägenhet i en gruppboendestad ska vara den enskildes permanenta bostad.

Detta ställer särskilda krav på bostadsstandarden. Huvudregeln bör vara att de generella byggbestämmelser som gäller för bostäder i allmänhet också ska gälla för bostadslägenheter i en gruppbostad.

Av Boverkets författningssamling (BFS 2011:6 BBR 18) framgår vilka krav som ställs på utformningen av bostäder. I en bostad ska det bland annat finnas rum med inredning och utrustning för personlig hygien, rum eller avskiljbar del av rum för sömn eller vila och rum eller avskiljbar del av rum med inredning och utrustning för matlagning. Bostäder som uppfyller detta benämns ofta som fullvärdiga.

IVO vill understryka vikten av att nämnden i sin planering av kommande boenden skapar förutsättningar för att kunna erbjuda en fullvärdig bostad till dem som ansöker om en sådan.

Satellitlägenheter

Vid såväl Änggatan som Klöverstigen finns ett antal lägenheter som benämns satellitlägenheter. Några av dessa ligger i samma hus och på samma våningsplan som övriga servicebostäder. IVO har också noterat att nämnden planerar tre nya boenden för vuxna med sex platser samt 2-3 satellitlägenheter. Av IVO:s tillsyn har inte framgått vad nämnden lägger i begreppet satellitlägenhet och på vilket sätt dessa bostäder skiljer sig från övriga servicebostäder.

Verksamhetens innehåll

Verksamheten ska enligt 5 § LSS främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet ska vara att den enskilde får leva som andra. Insatserna ska enligt 7 § LSS anpassas till mottagarens individuella behov och utformas så att de stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.

IVO anser att det inte är förenligt med lagens mål att leva som andra att enskilda boende vid Klöverstigen varken i sin egen bostad eller i det gemensamma köket kan få möjlighet att uppleva och efter sin förmåga delta i en så grundläggande vardaglig aktivitet som tillredning av mat. En lägenhet i bostad med särskild service är den enskildes eget hem. IVO vill lyfta fram vikten av att personalen arbetar individuellt utifrån varje boendes behov och att stödet ges på sådant sätt att det bidrar till att utveckla den enskildes egna resurser. Avsaknad av matlagningsmöjligheter begränsar enligt IVO:s bedömning möjligheten till ett individualiserat arbetssätt.

Verksamheten ska enligt 6 § LSS vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

På Klöverstigen finns det trivselregler i gemensamhetutrymmet. Av dessa framgår att de boende inte kan disponera gemensamhetutrymmet fritt. IVO anser att dessa trivselregler inte tar hänsyn till de boendes rätt till självbestämmande. Reglerna är skrivna på ett sådant sätt att de kan upplevas kränkande. Reglernas har tillkommit på grund av hur en av de boende agerat i gemensamhetsutrymmet. Förhållandena kring en enskild boende får styra övriga boendes tillgång till gemenskap. IVO anser också att det är av stor vikt att personalen vid Klöverstigen får stöd och handledning i arbetsmetoder och förhållningssätt för att på bästa sätt kunna bemöta den enskilde boende.

Nämnden ska säkerställa att samtliga boende på Klöverstigen ges inflytande och självbestämmande vad gäller tillgången till bostadens gemensamhetsutrymme.

I insatsen bostad med särskild service ingår enligt 9 § e fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Personalen vid Klöverstigen uppger att de boende har behov av fritidsaktiviteter med medföljande personal. Det finns enligt personalen behov som inte tillgodoses. Ett par legala företrädare anger att behov av fritidsaktiviteter tillgodoses delvis. Legala företrädare har också framfört klagomål till verksamheten på att det är brist på aktiviteter och att aktiviteter bör schemaläggas.

Vid Fridhem har de boende inte tillgång till egen lokal för gemensamma aktiviteter utan bokar äldreboendets gemensamhetslokal. Såväl enhetschef som personal vid Fridhem uppger att bemanningen inte är tillräcklig för att tillgodose de boendes behov av aktiviteter.

Nämnden ska säkerställa att bemanningen vid Klöverstigen och Fridhem är tillräcklig för att tillgodose var och en av de boendes behov av fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

Vid inspektionen framkom att en person bor på Fridhem med beslut om tillfälligt boende enligt SoL. Den enskilde har enligt personalen behov av tillsyn dygnet runt. Målet är enligt den utredning som gjorts att den enskilde genom tillfälligt boende ska få sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett i avvaktan på att framtida insatser utreds och kartläggs. Det framgår inte av IVO:s granskning att personalen innan placeringen fick kompetensutveckling eller på annat sätt förbereddes på att ta emot den enskilde.

IVO vill påtala vikten av att nämnden innan en placering försäkras sig om att personalen har den kompetens som krävs i varje givet tillfälle och utifrån varje boendes behov. Behov av handledning, metodutveckling och stöd från närvarande chef är frågor som behöver finnas med i planeringen så snart en ny boende ska flytta in.

IVO vill även lyfta fram att en bostad med särskild service enligt LSS är ett boende för personer som omfattas av LSS personkrets. Det innehåller inte några behandlande insatser såsom i ett HVB.

På en av de inspekterade servicebostäderna uppgav personalen att de inte hade tillräcklig kunskap om bestämmelserna om lex Sarah. IVO vill därför uppmärksamma nämnden på sitt ansvar enligt 2 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) om lex Sarah att informera dem som omfattas av rapporteringsskyldigheten.

Handläggning

De intervjuade handläggarna uppger att de, med något undantag, inte anger i utredningen om den enskilde behöver gruppboende eller serviceboende. Om ansökan specifikt rör den ena eller andra boendeformen, skrivs detta i utredningen. Detta bekräftas också av de utredningar som IVO granskat.

IVO anser att det är viktigt att den enskilde innan eller i samband med ansökan får information om vad som avses med en gruppboende respektive serviceboende.

Av 7 § LSS framgår att insatser enligt LSS ska vara varaktiga och samordnade. I förarbetena till LSS (prop. 1992/93:159 s. 172) uttalas att den enskilde måste kunna lita på att insatser ges så länge behov finns.

IVO fann i sin granskning av beslut för personer som bor i de tre servicebostäderna att 13 av 23 beslut var tidsbegränsade. Beslutens varaktighet varierade. Det framgick inte av vilka skäl besluten hade begränsats till att gälla en viss period. Beslut om boende tidsbegränsas enligt handläggarna i de fall det är oklart hur behovet kommer att se ut om några år.

IVO vill i detta sammanhang lyfta fram ställningstaganden som Justitiebudsmannen, JO, gjort gällande tidsbegränsade beslut (JO 2003/04 s. 324). JO betonar hänsyn till den enskildes trygghet och av en så normal livssituation som möjligt. JO ger också exempel på situationer då det kan vara mindre befogat med en tidsbegränsning. Ett sådant är beslut om särskilt anpassad bostad för en vuxen funktionshindrad person, för vilken det inte kan förutses någon förändring av behovet inom överskådlig tid.

JO påminner vidare om att ett tidsbegränsat beslut delvis går den enskilde emot om ansökan avser en insats som ska gälla tills vidare eller under längre tid än den enskilde fick beslut om.

Verkställighet, uppföljning och samverkan

De intervjuade handläggarna beskriver att efter utredning och beslut lämnas ärendet över till boendesekreteraren, som sedan ansvarar för fördelningen av bostäder i samråd med den utförande verksamheten. Enhetschefen uppger att det är verkställigheten som väljer var beslutet ska verkställas.

Uppföljning av beslut ska enligt kommunens riktlinjer ske en gång om året. Detta görs enligt handläggarna inte alltid på grund av tidsbrist. Om handläggarna får signaler om att något inte fungerar bra gör de en uppföljning. IVO anser att nämnden bör försäkra sig om att det i verksamheten finns den personal som krävs för att uppföljning av beslut ska kunna ske.

Handläggarna är medvetna om att ett par ungdomar i övre tonåren med beslut enligt 9 § 8 LSS har placerats i boende för vuxna. Enhetschefen för biståndsenheten känner inte till något sådant ärende. Det är enligt enhetschefen en utförarfråga som säkert har tagits upp på de möten som sker mellan enhetschefer, verksamhetschefen för funktionshinderenheten och boendesekreteraren.

IVO anser att det måste vara angeläget för såväl enheten för biståndsbedömning som funktionshinderenheten att unga personer med beslut enligt 9 § 8 LSS inte placeras i vuxenboenden. IVO anser vidare att det är anmärkningsvärt att enhetschefen för biståndsbedömningen inte känner till att sådana placeringar gjorts. Det har inte framkommit i tillsynen att frågan om placeringen av den minderåriga personen lyfts högre upp i kommunens organisation. Det är alltid den beslutande nämnden som ansvarar för att den enskilde verkligen får det bistånd som har beviljas oavsett vem som verkställer beslutet.

Slutligen anser IVO att nämnden bör se över hur informationsöverföring och samverkan sker mellan biståndsenheten och funktionshinderenheten. I IVO:s intervju med chefen för biståndsenheten framkommer att hon inte har kännedom om kommande behov och planeringen av bostäder. Hon framför att det är viktigt att det sker en strategisk, långsiktig planering av boenden, där man också tar med det behov som kan finnas hos unga som bor hemma. IVO anser att både enheten för biståndsbedömning och funktionshinderenheten har viktiga roller i detta arbete.

Tillämpliga bestämmelser

- 5-7 §§ samt 9 § 8, 9 § 9, 15 § och 28 f § LSS
- 5 kap. 7-8 §§ SoL

- Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd (SOSFS 2012:6) om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2002:9) om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- 2 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) om lex Sarah

Vägledande dokument

- Regeringens proposition 1992/93:159, stöd och service till vissa funktionshindrade, s. 86-87 och 172
- JO 2003/04 s. 324
- Boverkets författningssamling (BFS 2011:6 BBR 18)

Underlag

- Intervju med enhetschef för biståndsenheten för funktionshinder och äldre.
- Intervju med handläggare.
- Intervju med verksamhetschefen för Funktionshinder.
- Inspektion av Klöverstigen. Intervjuer med enhetschef och personal, inspektion av lokalerna.
- Inspektion av Fridhem. Intervjuer med enhetschef, intervju med personal, samtal med en boende.
- Enkäter till gode män/förvaltare.
- Protokoll från inspektion av Änggatan.
- Kopior av beslut och genomförandeplaner för personer som bor i de granskade servicebostäderna.
- Kopia på tjänsteutlåtande om behov av boendeplatser.
- Skrivelse från personal på Fridhem.

Protokoll från samtliga intervjuer har sakgranskats av de intervjuade.

Kommunicering

IVO:s förslag till beslut har kommunicerats med nämndens arbetsutskott, AU, och berörda chefer såväl skriftligen som vid muntlig återföring vid möte med AU den 4 juni 2015. Inga synpunkter framfördes som föranledde några ändringar i förslaget till beslut.

Bakgrund och beskrivning av ärendet

IVO har genomfört verksamhetstillsyn av bostäder med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS i Ale kommun. IVO har även granskat myndighetsutövningen avseende handläggning och uppföljning av beslut om boende för personer med funktionsnedsättning. Syftet har varit att bidra till att myndighetsutövningen sker rättssäkert och att verksamheten bedriver en säker vård och omsorg, har god kvalitet och följer lagar och föreskrifter.

Vid IVO:s besök vid Änggatans servicebostad i februari 2014 med anledning av enskilt klagomålsärende (dnr: 8.2-38111/2013) framkom sådana uppgifter kring utformningen av boendet att IVO beslutade att inleda verksamhetstillsyn av bostäder med särskild service i Ale kommun.

Omsorgs- och arbetsmarknadsnämnden i Ale har på IVO:s begäran lämnat uppgifter om samtliga bostäder med särskild service enligt 9 § 9 LSS samt boenden enligt 5 kap. 7 § SoL där det bor personer som har beslut enligt 9 § 9 LSS. IVO beslutade att utöver den inspektion som gjorts vid Änggatan genomföra inspektion av två bostäder med särskild service, Klöverstigen i Nödinge samt Fridhem i Surte.

Myndighetsutövning

Den intervjuade enhetschefen för biståndsenheten anställdes i april 2013 som konsult i samband med en omorganisation då biståndsenheten flyttades över till individ- och familjeomsorgen, IFO. I enhetschefens uppdrag ingick bl.a. att skapa förtroende för biståndsenhetens beslut. Hon är chef för totalt 13 handläggare för äldreomsorg och funktionshinder. Fem av dessa handläggare ärenden som rör funktionsnedsättning. Samtliga handläggare är socionomer.

Utredning och beslut

Den intervjuade enhetschefen känner inte till om det framgår av utredningarna om den enskilde har behov av gruppboende eller serviceboende. Det är verkställigheten som väljer var beslutet ska verkställas. Det pågår en dialog om vilka beslut som ska tidsbegränsas och vilka som kan vara tills vidare.

Det finns enligt såväl handläggare som enhetschef en kö till bostäder med särskild service. Enhetschefen känner inte till antalet icke verkställda beslut och hänvisar frågan till verksamhetschefen för funktionshinderenheten. Enhetschefen känner till att ett barnboende är på gång men inte hur långt det har kommit i planeringen. Enligt handläggarna kommer ett boende för barn att öppnas under hösten 2015.

Uppföljning

Om handläggarna får signaler om att något inte fungerar bra gör de en uppföljning och träffar då den enskilde och god man/företrädare. Det är enligt handläggarna möjligt att lägga in bevakning av uppföljningar i verksamhetssystemet Treserva.

Vid uppföljningen använder handläggaren genomförandeplanen, om sådan finns, och den utredningen som ligger till grund för beslutet med de syften och mål som står specificerade. Det har enligt enhetschefen blivit mycket bättre med uppföljningar av beslut. Verksamheten har under en period haft en extra resurs för att komma i kapp med uppföljningarna. Uppföljningar dokumenteras i journalen.

Granskning av dokumentation

IVO har granskat sammanlagt 23 beslut för personer som bor vid Änggatan, Klöverstigen och Fridhem. IVO har även granskat utredningar för personer som bor på Klöverstigen och Fridhem.

Tretton beslut var tidsbegränsade. Beslutens varaktighet varierade mellan ett, två, tre och upp till fem år. Av utredningar och beslut framgick inte av vilka skäl besluten hade begränsats till viss tidsperiod.

Den enskilde hade i några fall specificerat sin ansökan till att gälla bostad med särskild service i form av servicebostad och av besluten framgick att personen hade beviljats den sökta boendeformen. I övriga beslut specificerades i regel inte om beslutet gällde gruppboende eller servicebostad. Utredningarna innehöll överlag en beskrivning av den enskildes behov. Det framgick dock som regel inte att handläggaren utrett vilken form av bostad med särskild service som bäst kunde tillgodose den enskildes önskemål och behov.

Tillgång till bostäder

Funktionshinderenheten fattar beslut om köpt vård och ansvarar i övrigt för verkställigheten och genomförandet av beslut. Vid intervju med verksamhetschefen för funktionshinderenheten framkommer bl.a. följande.

Verksamhetschefen uppger att det finns en kö till bostad med särskild service som varierar under året mellan 4-10 personer. Personerna blir erbjudna boende inom 3-6 månader från beslut. Ale kommun har i dagsläget inte någon egen bostad med särskild service för barn och ungdom enligt 9 § 8 LSS. Kommunen har nyligen köpt en villa i Nol och kommer där att starta ett boende enligt 9 § 8 med plats för fyra barn och ungdomar. Boendet beräknas starta vid halvårsskiftet 2015.

Det finns enligt verksamhetschefen ett stort behov av bostäder under de kommande åren och befintliga boenden behöver förändras för att bli tillfyllest. Alla chefer i ledningsgruppen ser enligt verksamhetschefen allvarligt på problematiken och det behövs en strategi för att hantera boendesfrågorna. Det är en process igång för att planera framtida boenden. Behovsbeskrivningar har gjorts och nämnden har tagit ett inriktningsbeslut om tre nya bostäder med särskild service för vuxna med sex platser samt 2-3 anslutna satellitlägenheter till vardera boende.

Tillgången till boende har enligt verksamhetschefen varit extremt begränsad vilket historiskt bidragit till att flera olika målgrupper blandats. Det har enligt verksamhetschefen inte alltid varit helt enligt intentionen i lagstiftningen. I dagsläget finns flera lediga platser eftersom det inte gått att matcha boendes behov mot de platser som finns att erbjuda inom verksamhetsområdet.

Servicebostaden Änggatan

Huset som inrymmer servicebostaden består av två tvåvåningslängor samt en huskropp på tre våningar, med lägenheter på de två översta våningarna. Husen omgärdar en innergård som på mitten är avdelad med staket för att enligt enhetschefen minska att konflikter kan uppstå mellan de olika boendegrupperna. På entréplanet finns bl.a. en lokal för personal som arbetar i kommunens boendestöd psyk samt en tvättstuga.

Huvudingången används i regel av samtliga 21 boende i huset och av personal. På övervåningen finns en servicebostad enligt LSS med åtta lägenheter, varav en personallägenhet samt gemensamt kök och vardagsrum.

De boende är i åldrarna 18 – 48 år. En 18-årig pojke har beslut om bostad med särskild service för barn och ungdom. Anledningen till att han bor på Änggatan är att han inte klarar att bo i egen lägenhet och behöver stöd för att skolgången ska fungera. Av övriga boende har samtliga utom en daglig verksamhet.

På Änggatan arbetar fyra stödpedagoger och tre stödassistenter samt nattpersonal. Personalen på övervåningen ger även stöd till fyra personer som bor i s.k. satellitlägenheter på samma våningsplan. I satellitlä-

genheterna bor personer som är mer självständiga som ett led på vägen till eget boende. Det har tidigare bott en person med pågående missbruk i en av satellitlägenheterna.

Fritid och kulturella aktiviteter erbjuds. Besök görs t.ex. på muséer och det finns boende som önskar gå på konsert m.m. Frukost och kvällsfika serveras i gemensamhetsutrymmet och ca hälften av de boende brukar äta gemensamt och övriga i sina lägenheter. De boende äter alltid middag i sina lägenheter. Det finns möjlighet att använda det gemensamma köket om man vill laga sin egen mat där. I en av lägenheterna har den Trinett som finns kompletterats med en separat ugn efter den boendes önskemål.

På nedervåningen finns ett boende med sju lägenheter för personer med psykiska funktionsnedsättningar (psykoser) samt en personallägenhet. Sex av de boende har beslut enligt SoL och en person har beslut om bostad med särskild service enligt LSS. På våningsplanet finns även fyra så kallade satellitlägenheter. Personalen på nedervåningen ger stöd även till de personer som bor i satellitlägenheterna.

Servicebostaden Klöverstigen

Servicebostaden består av elva lägenheter. Åtta av lägenheterna ligger i direkt anslutning till varandra på ett våningsplan i ett av hyreshusen. Fem av lägenheterna benämns satellitlägenheter. Två av dessa ligger i "huvudbyggnaden" och tre ligger i grannhusen. Vid tidpunkten för inspektionen var två lägenheter lediga. Inflyttning i dessa beräknades ske under våren 2015. Övriga lokaler är bl.a. gemensamhetsrum, kök, personalrum och tvättstuga.

Den lägenhet som inspektörerna besökte inrymde hall, hygienutrymme och ett rum utrustat med trinett med diskbänk, skåp och kylskåp men utan kokplatta och ugn. Microugn fanns.

De boende är i åldrarna 45 – 70 år. De har utvecklingsstörning några har ytterligare diagnoser t.ex. ADHD, ADD. En person är rullstolsburen. En person har beslut om boende enligt SoL.

Innehåll i verksamheten

De flesta av de boende har daglig verksamhet. Tre personer är över 65 år och sysselsättning för dem ordnas i boendet. De äldre är enligt enhetschefen mycket i gemensamhetsutrymmet. De yngre har mer fritidsaktiviteter. Enligt den intervjuade personalen vill flera av de yngre inte göra så mycket på fritiden.

Enhetschefen anser att det finns tillräckligt med personal för att tillgodose önskemål om spontana aktiviteter. Personalen uppger att när alla

platser i boendet är belagda är det precis att bemanningen räcker. Det dåligt med tid mitt på dagen. De boende skulle enligt personalen behöva lite mer egen tid och komma ut mer. Det finns enligt personalen behov som inte tillgodoses. Aktiviteter måste planeras i förväg. Det är svårt att tillgodose spontana önskemål.

Personalen beskriver att de inte arbetar individualiserat med de boende i deras lägenheter. De boende vill helst vara i gemensamhetsutrymmet. De äter sällan i sina lägenheter. I sex av åtta lägenheter i "huvudbyggnaden" finns inte möjlighet att laga mat. Det finns inte kokplatta, ugn eller fläkt. Två lägenheter har köksdel där matlagning är möjligt. Köksdörren till servicebostadens gemensamma kök är låst när köket inte används. De boende har inte tillträde dit, enligt uppgift på grund av miljö- och hälsoskyddsmyndighets bestämmelser. Ett anslag om detta finns uppsatt utanför ingången till köket.

På väggen i gemensamhetsutrymmet hänger trivselregler där det står följande: "Vi respekterar allas lika värde och rättigheter. Vi använder normal samtalston. Vi bestämmer gemensamt om TV eller annat ska vara på och vad som ska ses/ lyssnas på. Kl. 20.00 stängs TV med mera av, takbelysning släcks och alla går till sina egna lägenheter." Reglerna har enligt personalen tillkommit specifikt på grund av en boendes ågerande i gemensamhetsutrymmet. Personen, som bor i satellitlägenhet, styr övriga gruppen och "måste" komma till gemensamhetsutrymmet och kontrollera vilken personal som arbetar. Det fungerar inte att denna brukare har egen personal i sin lägenhet, vilket man har prövat. De andra boende går och lägger sig när denna brukare kommer.

Samtliga boende har enligt de intervjuade genomförandeplan och planerna uppdateras var 6:e månad. Enligt enhetschefen arbetar personalen utifrån planerna. Handläggarna kan ta del av genomförandeplaner och verksamhetens löpande anteckningar i Treserva. Den intervjuade personalen uppger att det varierar om den enskilde är med vid mötet eftersom alla inte förstår innebörden.

Ledning och personal

Vid Klöverstigen arbetar 12 personal. Under hösten har tre personal slutat och det har kommit två nya. Den intervjuade enhetschefen har ett sex månaders vikariat på Klöverstigen med början i september 2014. Hon är arbetsterapeut och har tidigare erfarenhet bl.a. från arbete med av personer med funktionsnedsättning. Hon är enligt den intervjuade personalen på plats i boendet varannan onsdag när det är APT. Om personal söker henne per telefon eller mail återkopplar hon. Personalen uppger att de är vana vid att ha en chef som inte är i boendet så mycket och tycker att det fungerar bra.

Målsättningen är enligt enhetschefen att personalen ska ha ett enhetligt arbetssätt med de boende. Verksamheten kommer fortsättningsvis att ha två pedagoger som ger stöd i metodutveckling och dokumentation.

Enhetschefen anser att det finns behov av kompetensutveckling kring äldre och funktionsnedsättning samt psykiatri. Den intervjuade personalen uppger att det har varit snålt med kompetensutveckling. De har varit på en föreläsning om brukarnas möjlighet att bestämma. Personalen har önskemål om mer kunskap om psykiatri, bemötande, demens hos personer med funktionshinder och palliativ vård.

Klagomål och synpunkter, lex Sarah

Personalen anser att de har dålig kunskap om lex Sarah. Blanketter för rapportering finns, men de har inte varit med om att göra någon rapport. Det har kommit klagomål på verksamheten från förvaltare och god man om att det är brist på aktiviteter och att aktiviteter bör schemaläggas.

Servicebostaden Fridhem

Servicebostaden ligger på tredje våningen i samma hus som ett äldreboende. Boendet delar entré med äldreboendet, som är inrymt på de två första våningarna. På tredje våningen finns totalt tolv lägenheter varav sju lägenheter och ett personalrum ingår i servicebostaden. I övriga fyra lägenheter bor äldre personer som har hemtjänst. Servicebostaden har vissa dagar och tider tillgång till äldreboendets gemensamhetsutrymme som ligger på entréplan. Det finns inga satellitlägenheter kopplade till boendet.

Målgruppen är personer med funktionsnedsättningar inom neuropsykiatri och autismspektrum. En person har beslut om tillfälligt boende med beslut enligt SoL. En av de boende är 17 år och har ett beslut om bostad med särskild service för barn och unga enligt 9 § 8 LSS från juni 2013. Den unge har vid inspektionstillfället bott i servicebostaden i ungefär ett år och har enligt enhetschefen utvecklats positivt. Enhetschefen tycker dock inte att det är optimalt att man blandat personer med insats enligt LSS och Sol samt vuxna och barn.

Innehåll i verksamheten

De boende har ungefär tre stödtider per dag då den enskilde t.ex.ska påminnas om medicin eller få stöttning i planering. En nyinflyttad kvinna söker enligt personalen stöd dygnet runt. Alla boende har en första och en andra kontaktperson i personalgruppen.

Den 17-åriga ungdomen går i skolan. Några av de boende har daglig verksamhet. Det kan enligt enhetschefen vara svårt för personalen att motivera de boende till aktiviteter även om de försöker. En av de bo-

ende håller på med musik. Några handlar sin mat själva och andra får personalstöd vid inköp och planering.

I servicebostaden finns inte något gemensamhetsutrymme men verksamheten lånar lokal av äldreboendet. Att gemensamhetslokalen delas gör enligt enhetschefen att den inte går att anpassa fullt ut. Det är inte så många av de boende som använder gemensamhetsutrymmet när detta är bokad. Varannan vecka kommer några musiker och det brukar locka några.

Bemanningen täcker enligt såväl enhetschefen som den intervjuade personalen inte samtliga boendes behov av fritid och kulturella aktiviteter. Det beror enligt enhetschefen dels på att den unge som bor med beslut om barnboende har högre prioritering och dels på ett omfattande tillsynsbehov hos den nyinflyttade personen. Oftast är man två personal och som mest tre. Vid planerade aktiviteter tar man in extra personal.

Den intervjuade personalen uppger att de boende behöver mer stöd av personal till aktiviteter. Det är i regel inte möjligt att tillgodose spontana önskemål om kulturella aktiviteter. Det finns möjlighet att planera sådana aktiviteter t.ex. till nästkommande månad. Den unges aktiviteter har enligt personalen prioriterats och dessa har endast kunnat genomföras tillsammans med viss personal. Det har påverkat möjligheten att ge stöd till andra boende. Tidigare fanns möjlighet att lämna boendet obemannat eftersom samtliga boende hade förmåga att ta kontakt per telefon. Detta är för närvarande inte möjligt på grund av den nyinflyttade personens omfattande behov av hjälp och tillsyn.

Alla utom den nyinflyttade har enligt enhetschefen genomförandeplaner. Den boende är enligt personalen med och bestämmer om genomförandeplanen och uttrycker sina önskemål och behov. Om den boende önskar det deltar legal företrädare i planeringsmöte. Ibland är även handläggaren med. Vid dessa möten med verksamhetspedagogen går man igenom genomförandeplaner och metodplaner.

Ledning och personal

Sex personal arbetar i verksamheten. Det finns vid inspektionstillfället en vakant tjänst. Samtliga i personalen har gymnasieutbildning. Fyra är stödpedagoger och två stödassistenter.

Enhetschefen har arbetat som enhetschef i kommunen sedan juni 2014. Hon är socionom och har tidigare bl.a. varit enhetschef inom äldreomsorgen samt handläggare. Hon har inte arbetat inom funktionshinderområdet tidigare. Hon har personalansvar för ca 25 personer.

Tidigare var det enligt den intervjuade personalen dåligt med stöd från ledningen och personalen nekades handledning. Det var mycket kla-

gomål på boendet och stor omsättning av personal och chefer. Därefter har det enligt den intervjuade skett en positiv utveckling.

En konsekvens av att ha en ungdom boende i verksamheten är enligt personalen att otillräckligt med personal medfört ensamarbete. Ledningen lyssnade inte på personalen och man fick inte handledning, trots att man stötte på problem med att ha en ungdom i verksamheten och samtidigt tillbud på tillbud med två personer med missbruk. Trots detta har den unge enligt den intervjuade personalen utvecklats positivt.

Efter två allvarliga incidenter som inträffat i boendet är enligt enhetschefen företagshälsovården inkopplad för att ha grupphandledning med personalen.

Enhetschefen anser att personalen arbetar på ett enhetligt sätt. Arbetsätten utvecklas bl.a. med stöd av verksamhetspedagogerna som leder personalen. Enligt den intervjuade personalen är den nuvarande enhetschefen angelägen om att personalen ska arbeta mot samma mål.

Nuvarande enhetschefen lyssnar och personalen har möjlighet att komma med önskemål om kompetensutveckling. Personalgruppen har nyligen fått tillgång till handledning och de har bl.a. fått gå på föreläsning om ADHD och autism. Ett önskemål hos den intervjuade personalen är att gå utbildning i Ett Självständigt Liv, ESL samt att personalen ska få specifik handledning kring arbete med självskadande beteende.

Klagomål och synpunkter, Lex Sarah

En av de boende bor i dagsläget hemma hos sina föräldrar. Denne har dock sin bostad kvar. Det har skett två allvarliga incidenter i boendet vilket enligt enhetschefen har rapporterats enligt bestämmelserna om lex Sarah. Klagomål har kommit från anhörig till en person som inte bor kvar i boendet om att den boende inte fått tillräckligt stöd i enlighet med sina behov. Det har enligt den intervjuade personalen gjorts lex Sarah-rapporter, men det har inte skett någon återkoppling till personalen. Ytterligare en lex Sarah-rapport är på gång.

Enkäter till företrädare för boende vid Klöverstigen och Fridhem

Fyra legala företrädare för personer på Klöverstigen har besvarat IVO:s enkät. Samtliga anser att deras huvudman har det bra i boendet. Två tar upp förbättringsområden såsom att kommunikation mellan boenden behöver förbättras när den enskilde ska flytta eller att det mest optimala vore om ungefär likvärdiga målgrupper kan vara tillsammans. Två svarar att det delvis finns möjlighet till fritidsaktiviteter t.ex. att det någon gång borde finnas möjlighet till cafébesök eller besök i affär. En före-

trädare anser att det vore bra om fler boendialternativ tas fram då det finns för få platser idag.

Två företrädare för personer som bor på Fridhem har besvarat enkäten. De är genomgående positiva. En svarande påtalar bl.a. att städning av lägenhet behöver förbättras.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschef Margaretha Larsson. I den slutliga handläggningen har inspektörerna Marie Berg och Sara Linderup deltagit. Inspektör Kerstin Smedberg har varit föredragande.

För Inspektionen för vård och omsorg

Margaretha Larsson

Kerstin Smedberg

Kopia till:

Enhetschefen för biståndsenheten

Verksamhetschefen för funktionshinderenheten